

Eva Šimková

Úloha tanečních zábav, merend a jiných společenských událostí v životě české měšťanské ženy 19. století

bakalářská práce

Ústav české literatury a literární vědy FF UK

Široké téma postavení ženy a procesu ženské emancipace na sklonku 19. století přirozeně propojuje otázky literární a společensko-politické. Eva Šimková z tohoto východiska pro svou práci zvolila osobitý úhel pohledu, zaměřila se na „události zábavy, okamžiky tance, dvoření, seznamování i následného zavázání“ (s. 63) v dobové společenské praxi a na způsob jejich zpracování ve vybraných dílech čtyř různým způsobem reprezentativních českých autorek.

Předložená práce je strukturována přehledně; úvodní kapitola (Vymezení a vymezování) je věnována dobovému kontextu, tedy obecně i literárněhistorickému osvětlení některých rysů a tendencí společenského života z hlediska postavení ženy ve vztahu k účelu a konvenci sňatku a manželství a k němu směřujících zábav a dalších příležitostí jakožto „sňatkového trhu“ (všímá si v této souvislosti mj. fenoménů vlastenectví, vzdělávání, institucionalizace, programovosti a účelovosti, souboru dobových pravidel a konvencí). Na vhodně zvolených příkladech a citátech postihuje roli literatury a četby ve vztahu k tzv. ženské otázce a k prohlubujícímu se emancipačnímu hnutí, jehož historii stručně rekapituluje v širších souvislostech i jako prostor vzniku a čtenářského zacílení textů, jejichž analýza následuje.

Čtyři interpretační kapitoly jsou pokusem „vytvořit konstrukt ideální čtenářky těchto titulů“, sledovat „strategie, které autorky při psaní použily, a jejich efektivnost“ (s. 6). Autorka vymezuje svému průzkumu dvě vzájemně spjatá hlediska: „Jedním je realizace ženy ve veřejném prostoru, její profesní uplatnění, druhým pak přístup ke sňatku a počínání a strategie (ne)uplatňovaná na sňatkovém trhu.“ (s. 20). Soustřeďuje se knihy čtyř autorek: tři z osmdesátých a devadesátých let 19. století – román Sofie Podlipské *Lidské včely*, Maloměstský román Terézy Novákové, dívčí román (podle německé předlohy) Elišky Krásnohorské *Svéhlavička* – a výchovný spis pro dívky od Věnceslavy Lužické *Růže stolistá*, který vyšel v roce 1914. Poskytuje relevantní portréty osobností, života a celku tvorby jednotlivých spisovatelek, postupně zaostřuje pozornost k výše zmíněným tématům, k rozlišeným způsobům a účelům zobrazení vymezených společenských akcí (kritický popis u Podlipské, kulisa u Novákové, romanticky barvitá událost u Krásnohorské, mravokárný pokyn u Lužické). Průkazně eviduje shody ve východiscích, v kritickém a svého druhu aktivistickém postoji, na druhou stranu ukazuje rozdíly v provedení, resp. v názorech na postavení ženy ve společnosti, jež se v jednotlivých textech projevují, charakterizuje rozdílnost užitých literárních prostředků, obdobné principy výstavby částí a celku pojednaných knih, vzájemně se podmiňující vztahy mezi volbou vzdělání a profese a volbou partnera. Své nálezy pak v Závěru zřetelně shrnuje.

Nesnadného úkolu funkčního spojení a zároveň rozlišování dvou rovin a perspektiv pohledu a zpracování – literární (umělecké) a společensko-pragmatické – se autorka zhostila úspěšně. Konfrontuje vybrané texty s dobovými fakty a vztahy, s osudy (paměťmi) spisovatelek, daří se jí ukázat proměny situace a možností snah o ženskou emancipaci. Estetická účinnost sledovaných textů je přitom pro jejich předpokládaný účel a tendenčnost jaksi předem (i když logicky) shledána jako „vědomě potlačená“. Poněkud v pozadí pak

zůstává proměna uměleckého zpracování; beletrie je tu zejména nástrojem poučení i boje, do literární roviny jsou spíše promítány ideové, výchovné tendence a teze, zároveň jako projevy autorského záměru (otázkou ovšem je, jak a nakolik lze postihnout skutečný autorský úmysl, „zamýšlený účinek, který měl text na čtenáře mít“, s. 4). Prohloubit by tedy bylo možné – to už ovšem směřujeme nad stanovený rámec práce – výklad naznačených estetických aspektů, např. jakým způsobem se dařilo Novákové pracovat umělecky životněji a zároveň se emancipovat od výchovné tezovitosti, nebo lze-li vztáhnout ženské psaní k dobovým proudům a směrům, třeba k realismu různého typu či zabarvení. To na druhé straně signalizují ukázky z dobových kritik, které autorka do své práce zahrнула.

Eva Šimková zúročuje velmi dobrý přehled a širokou znalost literatury předmětu (na jejíž podněty též reaguje), osvědčuje formulační schopnosti, ve snaze o živý a neotřelý výraz však někdy naráží na nebezpečí žurnalismu, ale i na gramatická či pravopisná pravidla. Po formální stránce je možné vytknout nejednotný způsob zápisu bibliografických údajů různého typu v poznámkách i v soupisu literatury.

Na závěr lze konstatovat, že bakalářská práce Evy Šimkové splnila stanovený cíl. Jde o velmi dobrý literárněhistorický výkon, vyznačující se poučenou i citlivou analýzou zvolených textů s důrazem na podstatné souvislosti s dobovým společenským kontextem, s procesem ženské emancipace. *Doporučuji* ji tudíž k obhajobě.

PaedDr. Luboš Merhaut, CSc.

V Praze 2. září 2012